

Η ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Ίσως νομίση τις ὅτι ἡ Στενογραφία εἶνε ἐπιστήμη τῶν νεωτέρων χρόνων· ὅτι καὶ αὕτη ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐνδόξου ἐπιστημονικῆς συγκομιδῆς τοῦ ἄρτι σβεσθέντος 19ου αἰῶνος· ὅτι εἶνε δημιουργήμα τῶν συνθηκῶν τῆς βιομηχανίας καὶ ἐμπορίας τῶν νεωτέρων χρόνων, καθ' οὓς εἶπερ ποτὲ ἔχει ἐφαρμοσθῆ τὸ ρητὸν «χρόνου φεῖδου». Τοῦτο ἤθελεν εἶναι μεγάλη πλάνη. Δύναται τις νὰ εἴπη ὅτι ἡ Στενογραφία εἶνε τόσο παλαιὰ ὅσον καὶ ὁ Κόσμος· ὅτι ἡ γένεσις τῆς χάνεται ἐντὸς τοῦ σκότους τῶν αἰῶνων, δι' ὃ οὐδεὶς ἐκ τῶν θερμῶς ἀσχοληθέντων περὶ τὴν γένεσιν αὐτῆς ἠδυνήθη ἀκριβῶς νὰ ὀρίσῃ ἡμῖν τὸν χρόνον τῆς γεννήσεώς της.

Τί τὸ παράδοξον εἰς τοῦτο; Ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ ἄνθρωπος ἐσκέφθη, ἐζήτησε νὰ καθορίσῃ ἀπλῶς τὰς ἰδέας του, κατ' ἀρχὰς πρὸς βοήθειαν τῆς μνήμης του, ἔπειτα διὰ νὰ μεταδώσῃ εἰς ἄλλους τοὺς καρποὺς τῆς πείρας καὶ τῆς φαντασίας του. Ὡς πάντοτε ἐν ἀρχῇ συμβαίνει, αἱ μέθοδοι ἦσαν παιδαριώδεις καὶ συγκεχυμέναι, ὡς ἐνωρὶς αὐτὸς οὗτος ἐνόησε. Ἐφαντάσθη νὰ ἀπλοποιήσῃ τὴν ἀρχικὴν κοινὴν γραφὴν καὶ προήλθεν εἰς δημιουργίαν ἰδιαίτερων ἀλφαβήτων, τὰ ὅποια ἀπετέλεσαν θριαμβευτικὴν πρόσοδον.

Ἄλλ' ἡ ἐξέλιξις δὲν ἐπέπρωτο νὰ σταματήσῃ ἐδῶ. Τὰ ἰδιαιτέρα ἀλφάβητα παρουσίαζον ἀκόμη βραδύτητα, δι' ὃ ἐπέστη ἀνάγκη τελειοποιήσεώς των μέχρι τοῦ σημερινοῦ σημείου, ὅπερ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν Στενογραφίαν ὡς τέχνην, δι' ἧς ἀκόπως καταγράφεται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ ὁ τάχιστος τῶν προφορικῶν λόγων.

Σπουδαῖοι εὐρωπαῖοι στενογράφοι τυγχάνοντες καὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ Στενογραφία ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, ἄλλοι δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μόνον Ἕλλησιν. Καὶ ἡμεῖς δὲν ἐπέισθημεν ἀκόμη, μολονότι ἀδρὰ ἐπιχειρήματα προσεκόμισαν, δὲν ἐπέισθημεν ἀκράδαντως ὅτι ἡ Στενογραφία ἦν γνωστὴ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ Αἰγυπτίοις. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἐκ πολλῶν ἀποδείξεων πηγάζει καὶ

τυγχάνει σήμερον ἀναμφήριστον εἶνε ὅτι ἡ Στενογραφία εἶδε τὸ φῶς ἐν τῇ ἐστίᾳ παντός φωτός, ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν χρυσῆν αὐτῆς περίοδον, κατὰ τὴν Περικλείου δῆλον ὅτι ἐποχῆν. Καὶ τοῦτο, ἕως μὲν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπεδεικνύετο ἐκ τῶν ρήσεων ἑλλήνων καὶ ρωμαίων συγγραφέων, ἀλλὰ πρὸ τριετίας ἡ ἀρχαιολ. Ἐπιστήμη δύναται νὰ σεμνύνηται ὡς περιλαμβάνουσα τιμαλφές κειμήλιον. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ἀνεκαλύφθη πλᾶξ ἀναγομένη εἰς τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα, ἐφ' ἧς ἔχει χαραχθῆ ἀρχαῖον στενογραφικὸν Σύστημα ἐξόχως ἐνδιαφέρον, ἀγνώστου ἐφευρετοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος θὰ εἶχεν ἀφιερῶση αὐτὸ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ὡς ἀνάθημα, χρήσιμον συγχρόνως καὶ πρὸς διαφήμισιν. Εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν ἐνθα συνεζήτουν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐνθα ἐδίδασκεν ὁ Πλάτων καὶ οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι, εἰς τὴν Πνύκα, ἧς τὸ βῆμα ἐλάμπρυνεν ἡ φωνὴ τοῦ Περικλέους, ἡ φωνὴ τοῦ Δημοσθένους, βλέπομεν παρακαθημένους τοὺς στενογράφους, ἐν σπουδῇ διατυπώνοντας τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ρήματα. Ὅθεν, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τὴν Στενογραφίαν διασώσασαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀκεραίαν τὴν προγονικὴν ἡμῶν σοφίαν, ἡ ὁποία ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξηυγένισε τὴν Εὐρώπην καὶ ἐδίδαξε καὶ διδάσκει τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, οὐριοδρομοῦσα ἡ Στενογραφία ἐπὶ τῶν πετρῶν τῆς Φήμης μετεφυτεύθη εἰς Ρώμην, καθ' οὓς χρόνους ἐμεσουράνει ὁ ἀστὴρ τοῦ μεγάλου ρωμαίου πολίτου καὶ ρήτορος Κικέρωνος. Ἐπιθυμῶν οὗτος ὅπως τῶν λόγων του τὸ κάλλος μεταδίδεται ἐν ὅλῃ του τῇ λάμπει τοῖς μεταγενεστέροις, ἐδιδάχθη τὴν ἑλλην. Στενογραφίαν καὶ ἐκμαθῶν, προσήρμωσε ταύτην εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἤρξατο διδάσκειν. Ταῦτα πάντα αὐτὸς ἐξιστορεῖ ἐν τῇ Π' ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Ἀττικόν.

Ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐνδόξων μαθητῶν του ὑπῆρξεν ὁ Τίρων δούλος τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος, ὁ ὁποῖος ἐτελειοποίησε διὰ τῆς εὐρείας του διανοίας τὴν Στενογραφίαν τοῦ Κικέρωνος. Πρῶτος δὲ λόγος αὐτολεξεῖ ληφθεὶς διὰ τῆς τοιαύτης Στενογραφίας ἦν, καθὼς ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει (48-138), ἡ περιφημὸς δημογραφία ἐνώπιον τῆς Ρωμ. Συγκλήτου, ἐκφωνηθεῖσα παρὰ Κάτωνος ἐν

τῆ σχετικῇ συζητήσει περὶ τῆς ποινῆς, ἣτις ἤρμοζε νὰ ἐπιβληθῆ εἰς τοὺς συναιτίους τῆς συνωμοσίας Κατιλίνα.

Ὁ Τίρων ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 100 ἐτῶν ἐν ἔτει 4ῳ π. Χ., ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐπὶ αἰῶνας ἐπέζησεν αὐτῷ καὶ ἐνώπιόν του εὐλαβῶς ἀπεκαλύφθησαν φιλόσοφοι καὶ αὐτοκράτορες, ἀρχιερεῖς καὶ ποιηταί.

Οὕτως οἱ Αὐτοκράτορες Ἰούλ. Καῖσαρ καὶ Αὐγουστος ὑπῆρξαν ἄριστοι στενογράφοι κατὰ τὸν Ὀβίδιον ὁ τελευταῖος μάλιστα πρὸς ταχύτεραν τῆς Στενογραφίας διάδοσιν ἴδρυσεν 300 ἐν Ρώμῃ εἰδικὰς στενογρ. Σχολὰς. Ὁ φιλόσοφος Σενέκας (ὁ διδάσκαλος τοῦ Νέρωνος), ὁ ποιητὴς Βεργίλιος καὶ οἱ Αὐτοκράτορες Βεσπασιανὸς καὶ Τίτος κατὰ τὸν Δατῖνον ἱστορικὸν Σουετώνιον ὑπῆρξαν στενογράφοι. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐγκολπωθεῖσα τὴν Στενογραφίαν ἀνέδειξε στενογράφους τὸν Ἁγ. Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον 347-407 ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείας, τὸν Ἁγιον Κύριλλον ἐπίσκοπον Ἱερουσαλήμ (315-386), Ἁγ. Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν (328-389), τὸν Ἁγ. Ἱερώνυμον (331-420), διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν μόνον περὶ τῶν κορυφῶν. Οὕτως διὰ τῆς Στενογραφίας διετηρήθησαν αἱ πλείοτεραι πράξεις τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ αἱ διδασκαί τῶν Θεολόγων ἰδίως αἱ τοῦ Χρυσορρήμονος Χρυσοστόμου. Πάντα ταῦτα ἀναφέρονται ἐν τῇ 178 ἐπιστολῇ τοῦ Βασιλείου.

Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ἐκεῖνη, ἡ ὁποία ἀκουσίως αὐτῆς κατήνεγκε θανάσιμον πλήγμα εἰς τὴν ἀκμάζουσαν ἤδη Ἑλληνορωμαϊκὴν Στενογραφίαν, διότι εἰς τῶν δοκίμων στενογράφων ὁ Ἁγ. Κυπριανός, θελήσας νὰ ἀπλοποιήσῃ ἀκόμη περισσότερο τὸ ἑλληνορωμαϊκὸν στενογραφικὸν σύστημα, ἐδημιούργησεν ἰδιαίτερον ἰδίωμα, ὑπερ δὲν ἠμπόδιζε νὰ πράξουν καὶ ἄλλοι στενογράφοι, καὶ οὕτω κατωρθώθη, ἐν ἀρχῇ μὲν δυσκόλως, εἶτα δ' οὐδόλως ὁ εἰς στενογράφος νὰ ἀναγινώσκῃ τὰ τοῦ ἐτέρου. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰουλιανὸς καὶ φοβούμενος μὴ ὑπὸ τῶν τοιούτων στενογράφων τῶν ὄντων συνήθως καὶ σχολιαστῶν τῶν νόμων, κιβδηλευθῆ τό τε γράμμα καὶ πνεῦμα αὐτῶν, ἐξέδωκε διάταγμα, δι' οὗ ἀπηγορεύετο ἡ στενογρ. παράτιτλα μετάφρασις τῶν νόμων καὶ ἐκλείοντο αἱ Στενογραφικαὶ σχολαὶ τῆς Ρώμης. Τὸ τοιοῦτον ὑπῆρξε διὰ τὴν Στενογραφίαν τὸ κύκνειον ᾄσμα.

Τὸ ἀρχαιότερον σφῆζόμενον στενογραφικὸν ἔγγραφον τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς Στενογρ. ἐγράφη ἐν ἔτει 155 μ. Χ. Πρὸς διεικτικῆς δὲ περιπέτου οἱ Ἄγγλοι ἐπιστήμονες Crenfelle Haut ἀνεύρουν πάπυρον, δι' οὗ καταφαίνεται πόσον ἐπικερδῆς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦν ἡ ἐξάσκησις τῆς τέχνης ταύτης. Πανάρης τις, ἐκ τῶν εὐγενῶν τῆς πόλεως Ὁξυρρύγχου, παραδίδει τὸν δούλον του Χαιράμωνα εἰς τὸν Στενογράφον Ἀπολλώνιον πρὸς διδασκαλίαν, ἐφ' ἧ συντάσσεται τὸ ἐξῆς συμβόλαιον: Ὁ Χαιράμων θὰ διδαχθῇ ἐπὶ δύο ἔτη καὶ θὰ μάθῃ ὅσα ὁ Ἀπολλώνιος. Ἀντὶ τούτου θὰ λάβῃ ὁ Ἀπολλώνιος 120 δρ., ἐξ ὧν τὰς πρώτας 40 μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ συμβολαίου, τὰς ἄλλας 40 ὅταν ὁ δούλος διέλθῃ ὀλόκληρον τὸ στενογρ. ἐγχειρίδιον, καὶ τὰς ὑπολοίπους 40 ὅταν δυνηθῇ νὰ στενογραφήσῃ οἷον-δήποτε ταχὺν λόγον. Ἐὰν διδαχθῇ πρὸ τῶν δύο ἐτῶν, θὰ εἶνε ὑποχρεωμένος ὁ κύριός του νὰ πληρώσῃ καὶ τὴν τελευταίαν δόσιν.

Διὰ νὰ ἴδωμεν θριαμβεύουσαν ἐκ νέου τὴν Στενογραφίαν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸν Μεσαίωνα, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ τάφος τῆς προγονικῆς εὐκλείας, καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἡ ἀναγέννησις τῆς στενογραφίας παρήχθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐνθα κατ' ἀρχὰς εἰς μοναχὸς de Tilbury ὀνόματι ἐφήρμισσε τὸ Τίρωνικὸν ἀλφάβητον ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ κατόπιν ὁ Bright καὶ Samuel Taylor, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης ἐν ἔτει 1786, ἐδημιούργησαν τὸ νῦν ἰσχυὸν στενογραφικὸν ἀγγλικὸν σύστημα, ἐφ' οὗ πολλὰ τῶν ἐν ἰσχύϊ ἐν ἄλλοις κράτεσιν ἔχουσι θεμελιωθῆ.

Ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ ἡ ἀναγέννησις ὑπῆρξε βραδυτέρα, λόγῳ ἴσως τοῦ ὅτι κατ' ἀρχὰς αἱ ἔρευναι τῶν ἐπιστημόνων ἐφέροντο πρὸς δημιουργίαν ὄχι στενογραφικῶν ταχυγραφικῶν συστημάτων, ἀλλὰ μυστικῆς γραφῆς, κρυπτογραφίας δηλαδὴ, ἣτις ἐθεωρήθη ἔργον μαγείας παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνεθεματίσθη.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐχρησιμοποιήθη κατ' ἀρχὰς ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐνθα οἱ γραμματεῖς στενογράφοι κατέγραφον τὰ πρακτικὰ τῆς δίκης, πλὴν ἀτελῆς ἦτο. Ἐν ἔτει 1651 ἀνεφάνη τὸ πρῶτον στενογραφικὸν σύστημα τοῦ Cossard καὶ ἔπειτα τὸ τοῦ Ramsay, ὃ ἔκτοτε ἕως σήμερον ἐπηκολούθησαν διακόσια στενογραφικὰ συστή-

ματα κατά τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τέλεια. Καὶ οὕτως ἂν ἡ Ἀγγλία καυχᾶται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τῆς νεωτέρας Στενογραφίας, ἡ Γαλλία καυχᾶται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ μᾶλλον πολυγράφος χώρα δι' αὐτήν.

Ἐν Γερμανίᾳ ἡ Στενογραφία ἀνεφάνη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Λουθήρου (1483-1546), ὁπότε φίλος τις καὶ μαθητὴς αὐτοῦ διὰ ταύτης κατώρθωσε νὰ διατυπώσῃ ἀκριβῶς τὰς ἰδέας τοῦ μεγάλου μεταρρυθμιστοῦ, προσδεύσασα ἕκτοτε οὐκ ὀλίγον ἄλλοτε μὲν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀγγλικῶν στενογραφικῶν συστημάτων, ἄλλοτε δὲ τῇ βοήθειᾳ ἰδίων νέων μεθόδων.

Η ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τὸ τελειότερον ἐν Γερμανίᾳ ἕως σήμερον ἀναφανέν σύστημα ἦν τὸ τοῦ σοφοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ Gabelsberger «ἐφηρμοσμένοι» εἰς τὰς τελείας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν» κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ συγγραφέως, δημιουργηθὲν ἐν ἔτει 1831.

Τοῦ συστήματος τούτου μύστης ὑπῆρξεν ὁ ἀειμνηστος Ἰωσήφ Μίνδλερ, παρὰ τοῦ ἰδίου ἐφευρετοῦ διδαχθεὶς τοῦτο. Οὗτος, βαυαρὸς ὢν τὴν ἐθνικότητα, κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Α' βασιλέως ἡμῶν Ὀθωνος, ὡς πρόσωπον τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ, ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τυγχάνων.

Μόλις ὁ Μίνδλερ ἐξέμαθε τὴν νεοελληνικὴν, διανοήθη, εὐρυμαθέστατος ὢν, τὴν προσαρμογὴν τοῦ συστήματος Gabelsberger, εἰς ταύτην. Πᾶς τις δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ τοῦ Μίνδλερ τοιαύτη ἐργασία παρουσίαζεν ὄχι ὀλίγας δυσχερείας ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν δύο γλωσσῶν κατὰ τὴν γραμματικὴν, γραφὴν καὶ προφορὰν.

Ἐν τούτοις τόσον τελείως διευτυπώθη εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὸ γερμανικὸν σύστημα, ὥστε νομίζει τις ὅτι ὁ Gabelsberger χάριν ἡμῶν εἰργάσθη!

Ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἑλλήνων εἰσήχθη ἡ Στενογραφία τῷ 1862 διὰ τῆς ἰδρύσεως ἰδιαιτέρου στενογραφικοῦ γραφείου περιλαμβανοντος 7—10 στενογράφοις. Ἔως δὲ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1847, ἐδιδάσκετο ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ Μίνδλερ, κατόπιν δὲ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐκείνου κ. Ἰωάννου